

شناسایی پیش نیازهای به کارگیری شیوه یادگیری خدماتی در نظام آموزش کشاورزی

(مورد مطالعه: مراکز آموزش کشاورزی ماهیدشت و همدان)

مرجان سپه پناه^۱، خلیل میرزائی^۲، احمد یعقوبی فرانی^۳، مسعود سامیان^۴

دانشجوی دکتری ترویج و آموزش کشاورزی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه بوعلی سینا sepahpanah1981@gmail.com

دکتری ترویج و آموزش کشاورزی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه بوعلی سینا khalilmirzayi@yahoo.com

استادیار گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه بوعلی سینا amyaghoubi@yahoo.com

دانشجوی دکتری ترویج و آموزش کشاورزی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه بوعلی سینا samian.masoud@yahoo.com

چکیده

تحقیق حاضر باهدف شناسایی پیش نیازهای به کارگیری شیوه یادگیری خدماتی در مراکز آموزش کشاورزی شهرهای همدان و کرمانشاه در بازه زمانی ۱۳۹۶-۱۳۹۷ انجام شده است. مطالعه حاضر، از نوع تحقیقات کیفی- اکتشافی و مبتنی بر روش تحلیل محتوای عرفی بوده است. در این تحقیق دیدگاه مدرسان مراکز آموزش کشاورزی در شهرهای کرمانشاه و همدان در رابطه با پیش زمینه های اجرایی استفاده از روش یادگیری خدماتی به کمک مصاحبه جمع آوری شد که مدت زمان انجام مصاحبه یک ساعت و نیم به طول انجامید. جامعه مورد مطالعه ۱۷ نفر از مدرسانی بود که با شیوه های آموزش عملی آشنا بودند. در این تحقیق هشت نفر از مدرسان مرکز آموزش کشاورزی ماهیدشت انتخاب شد. لازم به ذکر است که در این مطالعه برای غنی سازی و رسیدن به اجماع در خصوص اطلاعات، مدرسان مرکز آموزش ماهیدشت، محقق را به مصاحبه با مدرسان مرکز آموزش کشاورزی شهید مدنی شهرستان همدان هدایت نمودند. لذا در این مرکز مصاحبه با نه نفر از مدرسانی که با فعالیت های آموزش گروهی آشنایی داشتند، انجام شد. ملاک انتخاب این افراد آشنایی و تمایل به انجام فعالیت های آموزش گروهی، مهارت ارتباطی بالا و نیز آشنایی با برنامه های مشابه یادگیری خدماتی از جمله طرح هجرت بود. بنابراین نمونه گیری به شیوه هدفمند انجام شد. یافته های تحقیق نشان داد پیش نیازهای اجرایی یادگیری خدماتی عبارتند از: مدیریتی- برنامه ریزی، اداری، آموزشی، فرهنگی- اجتماعی، انگیزشی، فردی و مالی- اعتباری.

واژگان کلیدی: یادگیری خدماتی، مراکز آموزش کشاورزی، آموزش های عملی.

Identify prerequisites service-learning in agricultural education system (Case study: Agricultural Education Centers in Hamadan and Kermanshah)

Marjan Sepahpanah¹, Khalil Mirzaei², Ahmad Yaghobifarani³, Masoud Samian⁴

Ph.D candidate, Agriculture extension and education, Bu Ali sina University

Ph.D, Agriculture extension and education, Bu Ali sina University

Assistance pro, Agriculture extension and education, Bu Ali sina University

Ph.D candidate, Agriculture extension and education, Bu Ali sina University

Abstract

The aim of this study was to identify requirements service-learning in agricultural education centers in Hamadan and Kermanshah between 1396-1397 years. This study was a qualitative research based on Conventional content analysis. In this study were collected teachers' attitudes about service-learning the administrative prerequisites using by interviews. Time interview lasted an hour and a half. The study population was 17 educators who were familiar with the practical teaching practices. In this study, there were selected 8 of the 13 of agricultural education teachers in Mahidasht. It should be noted that in this study, to enrich and reach a consensus on the information, agricultural education teachers in Mahidasht center, led the researcher to interview of, agricultural education teachers in Hamadan. Therefore, interviews with nine teachers who were familiar with group training activities. The selection criteria were to group training activities, communication skills and familiarity with the migration plan. As a result, it was used snowball sampling. The findings showed that learning execution prerequisites include: Planning- managerial, administrative, educational, cultural, motivational, and personal and credit unions.

Keywords: Service Learning, Agricultural Education Centers, Practical Education

مقدمه

شواهد نشان می‌دهد که در بسیاری از کشورها، جوامع با تعداد کثیری از دانشجویان و فارغ‌التحصیلان مراکز آموزشی روبرو هستند (دوراک و همکاران، ۲۰۱۱). این در حالی است که یکی از اهداف مهم مراکز آموزشی ارتقای توانمندی‌های علمی و عملی افراد از طریق ارائه دوره‌های آموزشی کاربردی و خلاقانه است، بنابراین دستیابی به این هدف منحصراً از طریق تئوری امکان‌پذیر نخواهد بود، پس فراگیران باید به‌طور مستقیم در فرایند آموزشی مداخله داشته باشند تا بتوانند تجربه جدیدی در فرایند یادگیری کسب نمایند. در این راستا یکی از شیوه‌هایی که اجازه دخالت فراگیران را در فرایند یادگیری می‌دهد، برنامه‌هایی است که به شیوه گروهی انجام می‌شود (کافمن، ۱۹۸۹). اجرای برنامه‌های آموزشی به شیوه گروهی سبب افزایش علاقه و انگیزه فراگیران نسبت به یادگیری و مشارکت در فعالیت‌های اجتماعی می‌شود (هال، ۱۹۸۹). از سوی دیگر، اجرای برنامه‌های آموزش گروهی می‌تواند بهبود درک فراگیران از مباحث درسی و کسب تجربه‌های ارزشمند یادگیری را به همراه داشته باشد (هال، ۱۹۸۹). البته لازم به ذکر است که تنها به‌کارگیری فعالیت‌های گروهی در آموزش کافی نیست بلکه لازم است تا فراگیران به‌طور کامل درگیر فرایند یادگیری شوند تا بتوانند از مهارت و تجربه کسب‌شده در زمینه شغلی آینده خود استفاده کنند.

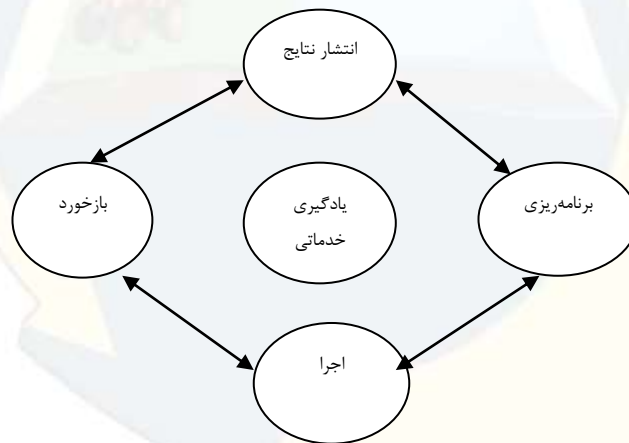
این مسئله گویای این است که ریشه مشکلات مربوط به نیروی انسانی در شیوه‌های موجود در نظام آموزشی نهفته است زیرا اکثر روش‌های موجود مبتنی بر شیوه‌های سنتی است و افراد اندکی تمایل به استفاده از روش‌های نوین در آموزش دارند (امان‌پور، ۱۳۷۹). این مشکل در بخش نظام آموزش کشاورزی نیز به چشم می‌خورد. بنابراین، ضروری است که از شیوه‌های آموزشی خلاق استفاده شود تا پاسخگوی نیاز افراد در آموزش باشد. بنابراین به‌منظور کاهش مشکلات موجود در بخش آموزش کشاورزی و بهبود کیفیت آموزشی در مراکز آموزش کشاورزی، باید به دنبال روشی کارآمد و مؤثر بود. در این زمینه شیوه نوینی تحت عنوان یادگیری خدماتی وجود دارد که افراد را به‌صورت فعال درگیر فعالیت‌های خدماتی و گروهی می‌کند. این شیوه از طریق یادگیری تجربی به فراگیران فرصت تفکر انتقادی و کشف پاسخ‌های مناسب را می‌دهد (روسو و همکاران، ۲۰۱۴). یادگیری خدماتی یکی از شیوه‌های یادگیری گروهی است که سبب می‌شود افراد را در قالب گروه‌های کاری به فعالیت‌های گروهی بپردازند (کارینگتون و سلوا، ۲۰۱۰). می‌توان گفت یادگیری خدماتی مبتنی بر نظریه یادگیری تجربی است (رستمی و همکاران، ۱۳۹۳) و اعتقاد بر این است که یادگیری خدماتی دارای خصوصیتی است که آن را از یادگیری تجربی جدا می‌کند. این خصوصیات منجر می‌شود فراگیران به شکل‌های مختلف در جامعه خدمت کنند و درازای این خدمت رسانی تجربیات مفیدی را کسب کنند (استسفون و همکاران، ۲۰۱۳). در خصوص این روش استسفون و همکاران (۲۰۱۲) بیان می‌کند که فراگیران مهارت‌های حرفه‌ای جدید را که متناسب باعلاقه آن‌ها است، یاد می‌گیرند. از این‌رو، تعدادی از محققان براین عقیده هستند که یادگیری خدماتی سبب بالا بردن میزان علاقه فراگیران به یادگیری و اثربخش شدن یادگیری می‌شود، این در حالی است که دوره‌های آموزشی مانند کارآموزی رغبت زیادی را در فراگیران ایجاد نمی‌کند (جورج و شمز، ۲۰۱۱).

به‌طور کلی، ایده استفاده از یادگیری خدماتی در کشاورزی الهام گرفته از واحد درسی کارگاه آموزش کشاورزی در کارولینای شمالی است (موسر، ۲۰۰۴). استفاده از یادگیری خدماتی در رشته کشاورزی همواره مورد تأکید واقع شده است. به‌طوری‌که مطالعات مختلف نشان می‌دهد این شیوه سبب بالا رفتن میزان خودکارآمدی، بهبود مهارت‌های ارتباطی، مسئولیت مدنی، توانایی حل مشکلات و چالش‌ها در محیط روستا، افزایش سرمایه اجتماعی روستاییان و کشاورزان، توسعه حرفه‌ای و مهارتی مربیان آموزش کشاورزی، افزایش سطح سواد فراگیران کشاورزی می‌شود (هولستون و اونیل، ۲۰۰۸؛ رایبسون و توریس، ۲۰۰۷؛ کلین و همکاران، ۲۰۰۴؛ گاتری و مک کراکن، ۲۰۱۰؛ منتوز و فریتز، ۲۰۰۶؛ لیک و جونز، ۲۰۰۸ و ریدل، ۲۰۰۳). یادگیری خدماتی در کشاورزی به فراگیران اجازه می‌دهد تا فرصت تجربه رهبری را از طریق شبکه‌های اجتماعی در جامعه به دست آورده و به نقاط ضعف و قوت خود در یادگیری پی ببرند (رایبسون و توریس، ۲۰۰۷). بنابراین مجموعه‌ای از باورهای گروهی از جمله امنیت روانی، وابستگی و انسجام مسئولیت می‌تواند اثربخشی گروه را ارتقا دهد. براین اساس، به کار بردن روشی نوین در آموزش‌های کشاورزی که منجر به یادگیری و درک هرچه بیشتر و عملی‌تر

دانشجویان شود، الزامی است. از طرف دیگر با توجه به این که آموزش‌ها بیشتر به صورت تئوری و غیرکاربردی است، دانشجویان کشاورزی تمایل چندانی به یادگیری نشان نمی‌دهند و فاقد مهارت‌های حرفه‌ای مناسب برای یافتن شغل هستند، پژوهش حاضر باهدف کلی شناسایی پیش زمینه‌های به کارگیری یادگیری خدماتی در مراکز آموزش کشاورزی شهرهای کرمانشاه و همدان از دیدگاه مدرسان این مراکز انجام گرفته است.

مبانی نظری و پیشینه تحقیق

به طور معمول یادگیری خدماتی در سیستم‌های آموزشی به صورت‌های گوناگونی به کار برده می‌شود. یادگیری خدماتی می‌تواند به عنوان یک دوره آموزشی است که در آن فراگیران درگیر فعالیت‌های خدمات‌رسانی به نهادهایی می‌شوند که هدف اصلی آن‌ها تأمین نیازهای مخاطبان، افزایش حس مسئولیت‌پذیری و درک بهتر از محتوای آموزشی دوره است (بومن و همکاران، ۲۰۱۰). تحقیقات نشان می‌دهد که اثربخشی یادگیری خدماتی بر اساس توالی فرایند چرخه‌ای است (شکل شماره ۱). این فرایند اغلب به صورت هم‌زمان با یکدیگر رخ می‌دهند و هر مرحله به مرحله قبل وابسته است. اگرچه مدل‌های بسیاری برای پروژه یادگیری خدماتی وجود دارد، که تمامی آن‌ها شامل مراحل آماده‌سازی و برنامه‌ریزی، انجام فعالیت، بازخورد و... هستند؛ اما با این حال تمامی این مراحل به صورت واحد رخ نمی‌دهند بلکه به صورت پیوسته دنبال می‌شوند. در این چرخه دانشجویان باید به عنوان رهبر پروژه و مربیان تسهیلگران آن باشند. این مراحل عبارت‌اند از: الف) مرحله آماده‌سازی و برنامه‌ریزی، ب) مرحله اجرای پروژه یادگیری خدماتی، پ) مرحله بازتاب یا بازخورد، ت) معرفی و شناساندن پروژه به جامعه و سایر مراکز آموزشی (لیما، ۲۰۰۰).

شکل ۱- چرخه یادگیری خدماتی؛ لیما (۲۰۰۰)

با توجه به چرخه فوق، هفرنان (۲۰۰۱) شش مدل یادگیری خدماتی را ارائه کرده است. یادگیری خدماتی محض: در این روش مراکز آموزشی به انتخاب دروس نظری می‌پردازند که بتواند نیازهای موجود در جامعه را تحت پوشش قرار دهد، ضمن این که موضوعات درسی برای دانشجویان قابل درک باشد. از ویژگی‌های مهم مدل این است که دانشجویان بر اساس مسائل و مشکلات موجود در جامعه به مطالعه دروس دانشگاهی می‌پردازند.

یادگیری خدماتی مبتنی بر برنامه‌ریزی: در این روش فعالیت‌های خدماتی مبتنی بر برنامه‌ریزی آموزشی در موسسه ارائه می‌شوند. یادگیری مبتنی بر حل مسئله: در این روش دانشجویان به صورت گروهی و انفرادی تجربیات خود را در قالب خدمات مشاوره‌ای در اختیار افراد متقاضی قرار می‌دهند.

روش کپستون: ویژه دانشجویان سال آخر دانشگاه است. دوره‌هایی که در آن به ترکیب و تلفیق اهداف آموزشی و فعالیت‌های خدماتی می‌پردازند. این مدل به پرورش مهارت‌های تفکر انتقادی، توانایی حل مسئله در حیطه شناختی، عاطفی و روانی حرکتی در یادگیری می‌پردازد (مور، ۱۹۹۰). اقدام پژوهی جامعه‌محور: این دوره مشابه پژوهش‌های مستقل کلاسی است، اما در این شیوه دانشجویان بیشتر روش‌های تحقیق را بر اساس پژوهش‌های اجتماعی یاد می‌گیرند. کارآموزی خدماتی: دوره‌های به هم فشرده که در آن دانشجویان به انجام فعالیت‌های خدماتی در جامعه مشغول می‌شوند که بازتاب آن شامل اشتراک‌گذاری تجربیات به سایر دانشجویان است. تفاوت آن با کارآموزی معمولی این است که در این شیوه سند و مدرکی به دانشجویان داده نمی‌شود (هفرنان، ۲۰۰۱).

مطالعات مختلفی در ارتباط با یادگیری خدماتی در رشته‌های دانشگاهی و تأثیر آن بر روی دانشجویان و فراگیران انجام گرفته است. تحقیقی نیز توسط وستورم و میگا در سال ۲۰۰۶ در دانشگاه کروکستون مینه‌سوتا در ارتباط با ترکیب یادگیری خدماتی در رشته علوم دامی صورت گرفت، نتایج این مطالعه نشان داد که استفاده از یادگیری خدماتی منجر به توسعه و بهبود یادگیری دانشجویان و ارائه بهتر خدمات مشاوره‌ای به دام‌پروران شده است. هیدرون (۲۰۰۷) نیز نشان داد که استفاده از روش یادگیری خدماتی در درس آمار سبب یادگیری ساده‌تر روش‌های آماری مقدماتی و پیشرفته، افزایش رابطه متقابل دانشجویان با جامعه، افزایش سطح آگاهی دانشجویان از عملکرد سازمان‌های اجتماعی و... شده است. مطالعه سویکان و همکاران (۲۰۱۵) نشان داد که دوره آموزش یادگیری خدماتی سبب بهبود و افزایش کارایی مربیان، توسعه شخصی، مسئولیت اجتماعی و آگاهی به نیازهای جامعه شده است. همچنین آواروگولاری (۲۰۰۹) در تحقیقی دریافت که روش یادگیری خدماتی سبب افزایش آگاهی به نیازهای جامعه می‌شود. بومن و همکاران (۲۰۱۰) در پژوهشی دریافتند که اجرای مؤثر یادگیری خدماتی به پیشرفت تحصیلی، ایجاد رقابت سالم و حل مشکلات موجود در جامعه کمک می‌کند و برای اجرای این شیوه می‌بایست عوامل مختلفی از جمله عوامل مدیریتی، برنامه‌ریزی و سازمان‌دهی مورد توجه واقع شود. همچنین ووسون (۲۰۱۴)، در مطالعه خود بیان کرد که مربیان مراکز آموزشی با استفاده از روش خدماتی می‌توانند به افزایش خودکارآمدی، تمایل برای یادگیری مادام‌العمر و توانمندسازی اجتماعی فراگیران کمک نمایند. در تحقیقی که توسط رستمی و همکاران (۱۳۹۳) در زمینه یادگیری خدمت محور صورت گرفت، مشخص شد که یادگیری خدمت محور سبب شکل‌گیری نگرش مثبت در دانشجویان، تلفیق عمل و تئوری، توسعه مهارت‌های ارتباطی و حرفه‌ای و افزایش مسئولیت‌پذیری می‌شود. همچنین سپه‌پناه و همکاران (۲۰۱۳) نشان دادند که یادگیری خدماتی در آموزش‌های کشاورزی ضمن تقویت مهارت‌آموزی فراگیران، روحیه مسئولیت‌پذیری افراد را افزایش می‌دهد. براین اساس در تحقیق حاضر، محققان با تحلیل نظرات مدرسان مراکز آموزش کشاورزی در شهرستان همدان و کرمانشاه و بهره‌گیری از تجربیات آنان در ارتباط با فعالیت‌های آموزش عملی همسان با یادگیری خدماتی به بررسی پیش‌زمینه‌های اجرای این شیوه پرداختند. با توجه به پیشینه تحقیق، مطالعه حاضر باید پاسخگوی سؤال زیر باشد؟ مهم‌ترین پیش‌زمینه‌های اجرای روش یادگیری خدماتی در مراکز آموزش کشاورزی کدام است؟

روش تحقیق

مطالعه حاضر، از نوع تحقیقات کیفی-اکتشافی و مبتنی بر روش تحلیل محتوای عرفی است. در این تحقیق دیدگاه مدرسان مراکز آموزش کشاورزی در شهرهای کرمانشاه و همدان در بازه زمانی ۱۳۹۷-۱۳۹۶ در رابطه با پیش‌نیازهای اجرایی استفاده از یادگیری خدماتی به کمک مصاحبه جمع‌آوری شد که مدت‌زمان انجام مصاحبه یک ساعت و نیم به طول انجامید. جامعه مورد مطالعه ۱۷ نفر از مدرسانی بود که به‌نوعی با شیوه‌های آموزش عملی آشنا بودند. روش نمونه‌گیری به شیوه هدفمند انجام شده است در این تحقیق هشت نفر از مدرسان مرکز آموزش کشاورزی ماهیدشت، انتخاب شد. لازم به ذکر است که در این مطالعه برای غنی‌سازی و رسیدن به اجماع در خصوص اطلاعات و با توجه به شناختی که مدرسان مرکز آموزش کشاورزی ماهیدشت از مدرسان مرکز آموزش شهید مدنی به لحاظ داشتن اطلاعات مناسب در زمینه شیوه آموزش‌های گروهی، محقق را به مصاحبه با مدرسان آن مرکز هدایت نمودند. در این مرکز مصاحبه با نه

نفر از مدرسان انجام شد. به طور کلی، ملاک انتخاب این افراد آشنایی و تمایل به انجام فعالیت‌های آموزش گروهی، مهارت ارتباطی بالا و نیز آشنایی با برنامه‌های مشابه یادگیری خدماتی از جمله طرح هجرت بود.

یافته‌های تحقیق

پیش‌نیاز مدیریتی - ساختاری

یافته‌ها نشان می‌دهد که ۹۵ درصد از مدرسان مراکز اعلام کردند که مشخص نمودن متولیان اصلی در برنامه‌ریزی پروژه و مدیریت زمان اجرای طرح از مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار در فرایند آغاز برنامه یادگیری خدماتی است. در این رابطه آن‌ها دو عامل محوری را مدنظر قرار دادند: صدور دستورالعمل و بخشنامه‌های مرتبط با مراحل اجرایی طرح از سوی وزارتخانه‌های مربوطه و هماهنگی بین سازمان‌ها و بخش‌های درگیر در برنامه. برنامه‌ریزی واحد مدیریت برای اجرای زمان مناسب طرح و تناسب اختصاص مدت‌زمان برنامه، برای این امر مهم نیاز به چندبعدنگری در مدیریت زمان اجرای برنامه است. همچنین ۸۸ درصد از مصاحبه‌شوندگان اعتقاد داشتند که برای موفقیت پروژه ظرفیت‌سازی در سازمان‌های متولی اجرای طرح اهمیت فراوانی دارد. زیرا بسیاری از سازمان‌های دولتی ظرفیت و پتانسیل لازم برای پذیرش دانشجو جهت ارائه فعالیت‌های خدماتی را ندارد (جدول شماره ۱).

جدول ۱- پیش‌نیاز مدیریتی - ساختاری در یادگیری خدماتی

عبارت توصیف‌کننده اولیه	فراوانی	درصد فراوانی	موضوع اولیه	موضوع محوری اولیه	موضوع محوری (پیش‌نیاز)
اگر این روش از طرف وزارت کشاورزی ابلاغ شود بهتر است چون آن‌ها با کار عملی موافق هستند و با تئوری سروکار ندارند.	۱۷	۱۰۰٪	مشخص نمودن متولیان اصلی برنامه‌ریزی طرح	صدور دستورالعمل و ها از سوی بخشنامه های مربوط وزارتخانه	لزوم هماهنگی بین سازمان‌ها و بخش‌های درگیر
مدیر باید زمان اجرای پروژه را براساس محیط و جو مرکز آموزشی تعیین کند.	۱۷	۱۰۰٪	لزوم مدیریت زمان اجرای طرح از نظر مدت‌زمان اجرا	ریزی واحد برنامه مدیریت برای اجرای زمان مناسب طرح و تناسب اختصاص مدت‌زمان پروژه	چندبعدنگری در مدیریت زمان اجرای پروژه
های دولتی ظرفیت کافی برای شرکت پذیرش دانشجو ندارند.	۱۵	۸۸٪	ظرفیت‌سازی در سازمان‌های متولی اجرای طرح	کارهای تدوین راه پذیرش و اجرای طرح توسط سازمان های پذیری خصوصی انعطاف قوانین در بخش خصوصی	ریزی مدیریتی - برنامه
اهداف موسسه آموزشی باید با سازمان مجری طرح همپوشانی داشته باشد.	۱۷	۱۰۰٪	همپوشانی در اهداف آموزشی و سازمان‌های کننده خدمات دریافت	هماهنگی اهداف آموزشی با اهداف سازمان مجری	ریزی، تلفیق و برنامه منطبق کردن اهداف آموزشی با اهداف سازمان

پیش‌نیاز اداری

این پیش‌نیاز نشان می‌دهد که در یادگیری خدماتی انجام فرایندهای اداری باید بر اساس روابط کاری و حرفه‌ای انجام گیرد و از هرگونه روابط غیررسمی و اعمال سلیقه شخصی جلوگیری شود. از این رو موضوع محوری این پیش‌نیاز به صورت زیر مطرح می‌شود: لزوم تخصص‌گرایی و شایسته‌سالاری در بطن برنامه، برگزاری جلسات آشنایی با شرایط کاری قبل از شروع پروژه برای مدرسان، باز تدوین ساختاری و سازمانی مراکز آموزشی از طریق تأسیس یک واحد حمایت‌کننده و مجری طرح در مراکز آموزشی و عقد قرارداد با واحدهایی که می‌توانند امکانات لازم را برای اجرای طرح ایجاد کنند (جدول شماره ۲).

جدول ۲- پیش‌نیاز اداری در یادگیری خدماتی

عبارت توصیف‌کننده اولیه	فراوانی	درصد فراوانی	موضوع اولیه	موضوع محوری اولیه	موضوع محوری (پیش‌نیاز)
نباید کارهای اداری در قالب زدوبند انجام شود.	۱۷	۱۰۰٪	لزوم جلوگیری از پارتی‌بازی	انجام فرایندهای اداری بر اساس روابط کاری و حرفه‌ای	لزوم تخصص‌گرایی و شایسته‌سالاری

پیش‌نیاز آموزشی

در پیش‌نیاز آموزشی مدرسان اعتقاد داشتند که توجه به کیفیت کار دانشجو و تبیین ملاک‌های کیفی در ارزشیابی یادگیری خدماتی از مهم‌ترین شرط ارزشیابی فعالیت دانشجو است. بنابراین: عدم به‌کارگیری نمره در ارزشیابی و لزوم توجه به کیفیت خدمات ارائه‌شده و در نظر گرفتن ملاک‌های کمی و کیفی به‌طور هم‌زمان در ارزشیابی یادگیری خدماتی از عوامل محوری محسوب می‌شود. علاوه بر این تمامی مدرسان اظهار داشتند که مطالعه مقدماتی و آشنایی اولیه دانشجو با تمامی ابعاد یادگیری خدماتی نقش مهمی در بهبود یادگیری آن‌ها تأثیر گذاشته و سبب ادامه یافتن پروژه خواهد شد. لذا توجه به موضوع‌های محوری زیر اهمیت بسیاری دارد: ملزم بودن دانشجو به تحقیق و مطالعه در زمینه مورد نظر و سازمان‌دهی مقدماتی قبل از شروع برنامه. همچنین مدرسان بیان کردند که فراهم بودن زمینه یادگیری به‌طور غیررسمی و مناسب کردن فضای آموزش برای یادگیری یکی دیگر از عوامل مهم در این فعالیت تلقی می‌شود. در این راستا توجه به دو عامل محوری زیر در این زمینه به‌طور قطع می‌تواند بسیار کمک‌کننده باشد: خارج کردن کلاس از چارچوب سنتی و آوردن مباحث در بطن جامعه، تقویت مهارت مدرسان و امکانات سازمان‌های آموزشی برای وارد شدن به عرصه‌های زندگی اجتماعی.

جدول ۳- پیش نیاز آموزشی در یادگیری خدماتی

عبارت توصیف کننده اولیه	فراوانی	درصد فراوانی	موضوع اولیه	موضوع محوری اولیه	موضوع محوری (پیش نیاز)
برای ارزشیابی نمره ملاک نیست ولی باید دید کار تا چه حد توسط دانشجو یاد گرفته شده است.	۱۶	۹۴٪	توجه به کیفیت کار دانشجو و تبیین ملاک های کیفی در ارزشیابی یادگیری خدماتی	عدم به کارگیری نمره در ارزشیابی و لزوم توجه به کیفیت خدمات ارائه شده	در نظر گرفتن ملاک های کمی و کیفی به طور همزمان در ارزشیابی یادگیری خدماتی
برای اجرای بهتر روش یا طرح باید دانشجو مطالعه مقدماتی داشته باشد.	۱۷	۱۰۰٪	مطالعه مقدماتی و آشنایی اولیه دانشجو با تمامی ابعاد یادگیری خدماتی	ملزم بودن دانشجو به تحقیق و مطالعه در زمینه مورد نظر	سازمان دهی مقدماتی قبل از شروع پروژه یادگیری خدماتی
برای دانشجو مهم است که سر کلاس نرود و خارج از محیط کلاس باشد اگر رود حتماً بداند که مهارتش بالا می کند. مشارکت می	۱۶	۹۴٪	فراهم بودن زمینه یادگیری به طور غیر رسمی و اهمیت مناسب نبودن فضای آموزش برای یادگیری	فراهم بودن کلاس از چارچوب سنتی و آوردن مباحث در بطن جامعه	تقویت مهارت مربیان و امکانات سازمان های آموزشی برای وارد شدن به عرصه های زندگی اجتماعی و ملموس نمودن مباحث تئوری برای دانشجویان
باید دستورالعمل های قانونی به شکلی باشد که نشان دهد یادگیری فرد تخصصی است و فراتر از ارائه خدمات است.	۱۶	۹۴٪	توجه به کارآمدی آموزش در یادگیری خدماتی و کمک به تقویت تخصص فرد در زمینه های مختلف	مهارت محور بودن طرح	تدوین محورها و چارچوب های یادگیری خدماتی در مراکز
دانشجویان باید با محیط کار و شرایط کار آشنا شوند.	۱۷	۱۰۰٪	لزوم توجه و علاقه دانشجو به محیط کاری	آشنایی اولیه دانشجو با محل کار	برگزاری جلسات توجیهی قبل از شروع پروژه
بهبتر است که این روش برای درس عملی تواند استفاده شود در دروسی که بهتر می خدمات اجتماعی را انتقال بدهد.	۱۷	۱۰۰٪	زمینه یابی تبیین یادگیری خدماتی در بطن برنامه های آموزشی و برنامه ریزی	کاربردی کردن کلیه دروس	جهت دادن دروس عملی به شیوه اجرایی یادگیری خدماتی

پیش نیاز فرهنگی - اجتماعی

تمامی افراد مصاحبه شونده در این مطالعه بر این عقیده بودند که عوامل فرهنگی و اجتماعی در نهادینه شدن یادگیری خدماتی در مراکز آموزش کشاورزی نقش بسزایی دارند. از سوی دیگر مشخص شد که ارتقای فرهنگ کارگروهی بین مربی و دانشجو و لزوم توجه به فرهنگ سازمانی واحد پذیرنده از مسائلی است که مسئولان اجرایی باید آن را در نظر داشته باشند. همچنین مدرسان اظهار داشتند که توجه به منزلت اجتماعی دانشجویان در واحدهای پذیرنده در ایجاد انگیزه و افزایش علاقه مندی آن ها به انجام فعالیت های خدماتی کمک خواهد کرد. پس دو عامل محوری زیر را باید در نظر گرفت: لزوم حفظ شخصیت دانشجو در محل کار و ارج نهادن به شخصیت فرد و

خدماتی که ارائه می‌دهد. علاوه بر این مدرسان بیان کردند که توجه به فرهنگ‌سازمانی در ادامه و حفظ همکاری سازمان و مرکز آموزشی اثر دارد (جدول شماره ۴).

جدول ۴- پیش‌نیاز فرهنگی - اجتماعی در یادگیری خدماتی

عبارت توصیف‌کننده اولیه	فراوانی	درصد فراوانی	موضوع اولیه	موضوع محوری اولیه	موضوع محوری (پیش‌نیاز)
فرهنگ‌سازی مربی و دانشجو برای این کار اهمیت زیادی دارد.	۱۷	۱۰۰٪	لزوم توجه به فرهنگ‌سازی فردی	ارتقای فرهنگ کارگروهی بین مربی و دانشجو	های استفاده از رسانه جمعی جهت ارتقای فرهنگ کارگروهی در جامعه
سازی درمراکز آموزشی و واحد فرهنگ پذیرنده مهم است.	۱۷	۱۰۰٪	لزوم اهمیت و توجه به فرهنگ‌سازمانی و یک‌رنگ شدن با فرهنگ واحد پذیرنده	تأکید بر فرهنگ‌سازی کارگروهی در سازمان‌ها و واحدهای پذیرنده دانشجو جهت بهبود کیفیت پروژه	سازی جهت انجام زمینه کارگروهی
حفظ پرستیژ اجتماعی فرد در حین انجام کار و ارائه خدمات در سازمان	۱۷	۱۰۰٪	توجه به منزلت اجتماعی دانشجویان در واحدهای پذیرنده	لزوم حفظ شخصیت دانشجو در محل کار	ارج نهادن به شخصیت فرد و خدماتی که ارائه دهد می
رعایت فرهنگ‌سازمانی از طرف افرادی که برای انجام خدمات به سازمان پذیرنده روند می	۱۷	۱۰۰٪	توجه به فرهنگ‌سازمانی که فرد خدمات ارائه می‌دهد	احترام به قوانین و مقررات واحد پذیرنده	تدوین منشور اخلاقی برای احترام گذاشتن به فرهنگ‌سازمانی

پیش‌نیاز انگیزشی

در پیش‌نیاز انگیزشی تمامی مدرسان عقیده داشتند که عوامل انگیزشی نقش بسیار زیادی در رسیدن به اهداف آموزشی و یادگیری دارد. بر این اساس موارد محوری زیر به‌عنوان عوامل انگیزشی نام گرفت: تصویب قوانینی خاص برای ارائه بورسیه تحصیلی و تخفیف شهریه از طرف دولت. تصویب قوانین مالی خاص به‌عنوان مشوق برای سازمان‌هایی که واحد پذیرنده دانشجو هستند. تصویب طرح افزایش دستمزد برای مربیانی که در برنامه یادگیری خدماتی شرکت می‌کنند (جدول شماره ۵).

جدول ۶- پیش نیاز نیروی انسانی در یادگیری خدماتی

عبارت توصیف کننده اولیه	فراوانی	درصد فراوانی	موضوع اولیه	موضوع محوری اولیه	موضوع محوری (پیش نیاز)
مربی باید با مسائل و مشکلات محیط کار و فرایندهای اداری آشنا باشد.	۱۷	۱۰۰٪	لزوم توجه مربی به مشکلات موجود در هاسازمان	لزوم آگاهی مربی از موقعیت ادارات و هاسازمان	توانمند بودن مربی در حل مشکلات اداری
مربی و دانشجو باید متعهد و مسئولیت پذیر باشند.	۱۷	۱۰۰٪	توجه به عوامل فردی مربی و دانشجو	ضمانت اجرایی بین طرفین	وجود حس مسئولیت پذیری و روحیه مشارکت بین افراد هنگام اجرای پروژه
های مربی باید به نظر من با سازمان مربوط رابطه کاری داشته باشد.	۱۷	۱۰۰٪	لزوم ارتباط مربی با های اجرایی از دستگاه طریق برقراری رابطه با کارکنان اداری و برگزاری جلسات آموزشی قبل از اجرا	لزوم شناخت مربی از روابط درون سازمانی و برون سازمانی	ایجاد روابط درون بخشی و برون بخشی بین بخش های مختلف سازمان توسط مربی

پیش نیاز مالی - اعتباری

جدول ۷ نشان داد که پیش شرط مالی از عوامل مورد نیاز در هر پروژه به حساب می آید. در این مطالعه ۹۴ درصد از افراد تحت بررسی بر این نکته تأکید داشتند که برای انجام چنین فعالیت هایی، مراکز آموزشی با محدودیت بودجه روبرو هستند و می بایست از درآمدهای اضافی مرکز تأمین اعتبار کنند.

جدول ۷- پیش نیاز مالی - اعتباری در یادگیری خدماتی

عبارت توصیف کننده اولیه	فراوانی	درصد فراوانی	موضوع اولیه	موضوع محوری اولیه	موضوع محوری (پیش نیاز)
کلاً این روش نیاز به تأمین اعتبارات و بودجه کافی دارد و از بالا (مثل هیئت دولت) باید تأمین شود چون مرکز آموزش با مشکل مالی مواجه است.	۱۶	۹۴٪	لزوم تصویب قوانین مالی از طرف مراجع قانونی (وزارتخانه مرتبط)	افزایش بودجه و اعتبارات مرکز آموزشی	بستر سازی و تصویب قوانین مربوط به بودجه و اعتبارات توسط دولت برای مراکز آموزشی
دانشجو در این پروژه اصلاً نباید هزینه خواهد ای را پرداخت کند چون می مجانی خدمات بدهد.	۱۶	۹۴٪	عدم دریافت هرگونه وجه نقدی از دانشجویان برای تأمین اعتبارات	تأمین کلیه اعتبارات از های ذی ربط سازمان	تصویب قانون رایگان بودن برنامه برای شرکت دانشجویان
شود اعتباراتی که پرداخت می بایند بر اساس اجرای شیوه و اهداف خدماتی تأمین شود.	۱۷	۱۰۰٪	پرداخت اعتبارات بر اساس اهداف، مراحل انجام پروژه	بندی اعتبارات بر تقسیم اساس ابعاد مختلف پروژه یادگیری خدماتی	تدوین چارچوبی مشخص برای پرداخت اعتبارات به مرکز

بحث و نتیجه گیری

نتایج به دست آمده از تحقیق حاضر نشان می دهد که برای اجرای روش یادگیری خدماتی در آموزش کشاورزی همانند سایر فعالیت های آموزشی نیاز به پیش زمینه های مختلفی است. بنابراین با توجه به چرخه یادگیری خدماتی مشخص می شود که پیش زمینه های مورد نیاز در کدام یک از ربع های این چرخه قرار می گیرد. در مرحله اول نیاز به پیش زمینه قانونی و سیاسی در چارچوب تصویب دستورالعمل های سیاسی و قانونی از طرف دولت به جهت حمایت، پشتیبانی و به رسمیت شناختن یادگیری خدماتی به عنوان یک فعالیت علمی است، زیرا وجود این قوانین سبب بهبود روند اجرای پروژه در مرحله دوم می شود. علاوه بر لزوم وجود پیش زمینه های قانونی و سیاسی نیاز به تصویب قوانین مالی - حقوقی برای مشخص نمودن بودجه اجرایی هر قسمت از طرح خواهد بود. از این رو در ابتدا باید به بررسی دقیق منابع و امکانات مورد نیاز و موجود در مراکز آموزشی و سازمان هایی که تمایل به مشارکت در این طرح دارند، پرداخت. این کار از هدر رفتن زمان جلوگیری و به حفظ منابع مالی موجود کمک خواهد کرد. از فعالیت های مهمی که در این مرحله باید به آن توجه داشت این است که، فراگیران در قالب گروه های چند نفری همراه با مربی به شناسایی نیازهای واقعی جامعه و راهبردهای موجود می پردازند، برای انجام این کار نیاز به ایجاد شورای آموزشی در مرکز آموزشی است تا بتواند پیگیری های لازم را انجام دهد. همچنین در این مرحله باید به هماهنگی اهداف آموزشی و اهداف خدماتی در جامعه پرداخته شود. علاوه بر این شرح وظایف تمامی افراد شرکت کننده باید مشخص شود تا از هرگونه ابهام در وظایف جلوگیری به عمل آید. یافته های به دست آمده در این بخش با مطالعه برینگل و هچر (۲۰۰۰)، اونیل و لیما (۲۰۰۳) هم خوانی دارد. آن ها دریافتند که تصویب قوانین مالی و حقوقی اهمیت بسزایی در اجرای یادگیری خدماتی دارد و یکی از عوامل انگیزشی مربیان محسوب می شود. از سوی دیگر، آن ها نشان دادند که در مراکز آموزشی می بایست واحدی به عنوان شورای آموزشی وجود داشته باشد تا قادر به برنامه ریزی در خصوص اجرای صحیح شیوه یادگیری خدماتی باشد.

در مرحله اجرا، واحد مدیریتی - ساختاری نقش بسیار مهمی دارد. در این قسمت از چرخه یادگیری خدماتی واحد مدیریت بر اساس دستورالعمل های تصویب شده اداری و اجرایی باید به برنامه ریزی و هماهنگی اهداف آموزشی و خدماتی بپردازد. بنابراین، مشخص کردن شرح وظایف مشارکت کنندگان، تلفیق اهداف برنامه های درسی با فعالیت خدماتی، مدیریت زمان، ارتباط با نهادهای دولتی و خصوصی که تمایل به مشارکت در برنامه دارند، از جمله وظایف مدیریت محسوب می شود. بنابراین مدیر با برگزاری جلسات آموزشی برای مربیان باید تعریف واضحی از اهداف، مزایا و معایب روش مذکور داشته باشد. علاوه بر موارد فوق مدیر باید از عوامل انگیزشی برای پیشبرد فرایند اجرای طرح استفاده کند، از جمله: پرداخت اضافه حقوق به مربیان. علاوه بر این مدیر باید مربیانی را برای اجرای فرایند انتخاب کند که تمایل به انجام فعالیت های خدماتی را داشته و در عین حال متعهد و متخصص باشد. یافته های این بخش با مطالعه یودر (۲۰۰۶)، مرکز مطالعات دنور (۲۰۰۸) و مرکز آموزش و خدمات آیداهو (۲۰۰۸) مطابقت دارد. یافته های مطالعه این مراکز گویای این مسئله بود که عوامل ساختاری-مدیریتی در اجرای یادگیری خدماتی اهمیت دارد. آن ها دریافتند که ارتباط با نهادهای بخش دولتی و خصوصی، برگزاری جلسات معرفی طرح به مربیان و همچنین استفاده از عوامل انگیزشی مانند حقوق و دستمزد می تواند منجر به افزایش علاقه مندی مربیان به استفاده از این شیوه در آموزش شود.

در سومین مرحله چرخه یادگیری خدماتی پیش نیاز آموزشی برای ارزشیابی مستمر برنامه مورد نیاز است. ارزشیابی از فعالیت فراگیران در این مرحله اهمیت بسزایی دارد، زیرا مشخص می کند که فراگیران تا چه میزان به شناخت یادگیری خدماتی در قالب برنامه های درسی دست یافته اند و این که چه مهارت ها و تجربیاتی در طی اجرای این فرایند کسب کرده اند. همچنین کسب بازخورد به اجرای برنامه در آینده کمک فراوانی خواهد کرد. باید توجه داشت که در فرایند ارزشیابی از طرح موسسه آموزشی و سازمان یا نهادی که فراگیران در آن مشغول ارائه خدمات هستند موظف به ارزشیابی از فعالیت آن ها می باشند. در این زمینه مطالعه مک الوین و همکاران (۲۰۱۶) در خصوص اجرای یادگیری خدماتی در دوره های کارشناسی نشان داد که انجام ارزشیابی تکوینی و نهایی می تواند نقش موثری بر اجرای یادگیری خدماتی داشته باشد. این فرایند به تسهیل مهارت های حرفه ای، شایستگی فرهنگی، همکاری گروهی در بین دانشجویان کمک

فراوانی می‌کند. مرحله چهارم از فرایند چرخه نیز شامل انتشار نتایج و یافته‌های به‌دست‌آمده از برنامه است. در این مرحله توجه به پیش‌نیاز اجتماعی - فرهنگی اهمیت مهمی در ارتقای برنامه خواهد داشت. انتشار نتایج به‌دست‌آمده از طرح در جامعه به فرهنگ‌سازی پذیرش این روش کمک فراوانی خواهد کرد و سبب شناخته شدن این برنامه در جامعه و دیگر نهادهای دولتی و خصوصی می‌شود. در این راستا، برای انتشار نتایج و بهتر شناساندن مزایای برنامه در مراکز آموزشی، جامعه و سازمان‌های دولتی و خصوصی می‌توان از نشریه‌های آموزشی، فیلم، عکس، مصاحبه با افرادی که خدمات دریافت کرده‌اند، استفاده نمود. یافته به دست آمده با نتایج مطالعه جیندرون و رایبسون (۲۰۱۰)، سویکان و همکاران (۲۰۱۵)، سگریست (۲۰۱۲) همخوانی دارد. به طور کلی، آن‌ها دریافتند که پیش از شروع یادگیری خدماتی می‌بایست در راستای پذیرش آن در موسسات آموزشی بسترهای فرهنگی و اجتماعی آماده سازی شود تا مریدان و دانشجویان از اهداف و رویکردهای مختلف آن مطلع شوند. از سوی دیگر آن‌ها نتیجه گرفتند که یادگیری خدماتی سبب توسعه و آگاهی فرهنگی و درک بیشتر و بهتر از جامعه می‌شود.

پیشنهادها

نتایج این تحقیق می‌تواند دستاوردهایی برای نظام آموزش کشاورزی به همراه داشته باشد. از جمله: جایگزین کردن روش یادگیری خدماتی در قالب دوره‌های کارآموزی در مراکز آموزش کشاورزی بررسی درک دانشجویان کشاورزی در زمینه روش یادگیری خدماتی

منابع

۱. امان‌پور، محمد (۱۳۷۹). نقش آموزش‌های علمی-کاربردی در حفظ و گسترش کمی و کیفی اشتغال در بخش کشاورزی، مجموعه مقالات دومین همایش بررسی و تحلیل آموزش‌های علمی-کاربردی، تهران.
۲. رستمی، فرحناز؛ زرافشانی، کیومرث و گراوندی، شهپر (۱۳۹۳). یادگیری خدمت محور: رویکردی نوین در نظام آموزش عالی کشاورزی. نامه آموزش عالی، دوره جدید. ۱۰۸-۹۵:۲۶(۷)
3. Avarogullari, M. (2009). Yurt Disinda Topluma Hizmet Uygulamalarina Genel Bakis. Topluma Hizmet Uygulamalari. (Edt. B. Aksoy, T. Cetin and O.F. Sonmez). Ankara: Pegem Akademi. 21-53.
4. Bowman, N. A., Brandenberger, J. W., Mick, C., & Toms Smedley, C. (2010). Sustained immersion experiences and student orientations toward equality, justice, and social responsibility: The role of short-term service-learning. Michigan Journal of Community Service Learning, 17(1),20-31.
5. Bringle, R. G. & Hatcher, J. A. (2000). Institutionalization of service learning in higher education. The Journal of Higher Education, 71(3), 273-290.
6. Carrington, S. & Saggars, B. (2008). Service-learning informing the development of an inclusive ethical framework for beginning teachers, *Journal of Teaching and Teacher Education*, 24: 795-806.
7. Durak, J. A., Weissberg, R. P., Dymnicki, A.B., Taylor, R. D., Schellinger, K.B. (2011). The Impact of Enhancing Students' Social and Emotional Learning: A Meta-Analysis of School-Based Universal Interventions. Child Development, 82(1), 405-432.
8. Georg, C. & Shams, A. (2011). Lessons learned in an international service- learning collaborative: Shea Butter case study. *NACTA*, 55 (2).
9. Guthrie, K. L. & McCracken, H. (2010). Making a difference online: Facilitating service-learning through distance education, *Journal of Internet and Higher Education*, 13: 153-157.
10. Hall, M.H. 1989. An active learning project for forage courses. Jour. Agron. Educ. 18: 108.

11. Heffernan, K. (2001). *Fundamentals of Service-Learning Course Construction*. Providence, RI: Campus Compact, Brown University.
12. Holston, D. M. & Oneil, C. E. (2008). Student's evaluation of a communication- intensive service- learning project in a dietetics cruise. *NACTA*, 52 (3).
13. Hydorn, L.(2007). Community Service-Learning in Statistics: Course Design and Assessment. *Journal of Statistics Education* Volume 15, Number 2.
14. Idaho State Department of Education Learn and Serve Idaho.(2008). *Service-Learning Strategies: Idaho's Practical Guide to Service-Learning*.
15. Jeandron, C & Robinson, G. (2010). *Creating A Climate for Service Learning Success*. American Association of Community Colleges (AACCC). www.aacc.nche.edu.
16. Kauffman, R.G. 1989. The synthesis of effective learning. *Reciprocal Meat Conf.* 42: 13.
17. Klein, C. H.; Rayes, O. & Koch, J. R. (2004). A Service- learning Project Involving Multiple service projects including the mentoring of younger At-Risk youth. *NACTA*, 51 (4).
18. Lake, V. E. & Jones, I. (2008). Service-learning in early childhood teacher education: Using service to put meaning back into learning, *Journal of Teaching and Teacher Education*, 24: 2146-2156.
19. Lima, M. (2000). Service-learning: A unique perspective on engineering education. Chapter in *Projects That Matter: Concepts and Models for Service-Learning in Engineering*, E. Tsang, (ed.). AAHE's Series on Service-Learning in the Disciplines. AAHE Press, pp. 109-118.
20. McElwain, A.; Finnegan, V.; Whittaker, A & Kerpelman, J. (2016). Evaluation and lessons learned from an undergraduate service learning course providing youth-focused relationship education. *Evaluation and Program Planning Journal*. 58:116-124
21. Mantooth, L. J. & Fritz, C. A. (2006). Benefits of service- learning in Tennessee 4H youth development: A Delphi study. *NACTA*, 50 (3).
22. Moore, R. (1990). Capstone Courses. <http://users.etown.edu/m/moorerc/capstone.html>
23. Moser. C.(2004). View online www.ncsu.edu/meridian/win2004/ag/.
24. Robinson, J. S. & Torres, R. M. (2007). A Case study for Service learning: What Students learn when given the Opportunity. *NACTA*, 51 (4).
25. O' Neil, C & Lima, M. (2003). *Service-Learning in Agricultural Instruction: A Guide for Implementing Real-World, Hands-On, Community Based Teaching and Learning*, *NACTA Journal*, Volume 47 - Number 2.
26. RMC Research Corporation Denver, CO. (2008). *Funding for K-12 Service-Learning Programs*.
27. Riddle. J. S. (2003). Where's the Library in Service Learning? Models for Engaged Library Instruction, *Journal of Academic Librarianship*, 29 (2): 71-81.
28. Robinson, J. S. & Torres, R. M. (2007). A Case study for Service learning: What Students learn when given the Opportunity. *NACTA*, 51 (4).
29. Rusu, A. S., Bencic, A. & Hodor, T. I. (2014). Service-Learning programs for Romanian students – an analysis of the international programs and ideas of implementation. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 142, 154-161.
30. Sepahpanah, M; Zarafshani, K & Mirakzade, A. (2013). Service Learning Processes and Challenges in Iran: A case Study. *NACTA*, 57.
31. Stephenson, T. J.; Peritore, N. & Kurzynske, J. (2013). A Learner-Centered teaching model integrating undergraduate research and service learning. *NACTA*, 57 (3).
32. Stephenson, T. J.; Stephenson, L. & Mayes, L. (2012). Engaging students in service learning through collaboration with community partners. *NACTA*, 56 (4).
33. Soykan, E; Gunduz, N & Tezer, M (2015). Perceptions of the Teacher Candidates towards Community Service Learning. 7th World Conference on Educational Sciences, (WCES-2015), 05-07 February 2015, Novotel Athens Convention Center, Athens, Greece

34. Segrist, A. K. (2012). Student service learning –obstacles and opportunities, 3rd World Conference on Learning, Teaching and Educational Leadership (WCLTA-2012).
35. Woonsun, K., (2014). Korean pre-service teachers' service learning and lifelong learning competency, 5th World Conference on Educational Sciences, Social and Behavioral Sciences, 502-3505.
36. Yoder, K. (2006). A Framework for Service-Learning in Dental Education, Journal of Dental Education.

